

Slučajno ili namerno, u renoviranoj Biblioteci „Ilija Garašanin“ u Grockoj spojiće se zaostavštine dvojice znamenitih ljudi - državnika i najznamenitijeg Gročanina Ilije Garašanina, koji sredinom 19. veka osniva u Grockoj prvu javnu biblioteku, i naučnika dr Aleksandra Kostića, koji sredinom 20. veka u Grockoj otkriva bogato arheološko nalazište. Zanimljivo je i nimalo slučajno da lepu varošicu kraj Dunava krase baš njihove spomen-biste u bronzi.

Zalaganjem opštine i Centra za kulturu, dragoceni legat profesora Kostića koji je ovaj naučnik poklonio opštini Grocka, posle pauze od gotovo dve decenije ponovo će biti javno izložen.

U Grockoj se 1932. godine ovaj izuzetni čovek obreo iz ljubavi prema prirodi, ali i u znak sećanja na 1915. godinu i rovovske borbe u kojima je ovde učestvovao. Ispostavilo se da je upravo u okolini njegovog imanja za vreme Rimskog carstva bila rimska postaja Mutatio ad sextum milliare. Prema rimskim itinererima, Dubočaj se nalazio na šestoj rimskoj milji od Tricorniuma (Ritopek), sa kojim je služio kao zaštita puta Singidunum – Viminacijum. Kopajući temelje za svoju kuću, profesor je pronašao izvanredne arheološke nalaze, među njima i dve raskošne rimske grobnice. Ovo je neumornog profesora podstaklo da sa još većim zanimanjem istražuje i sabere zbirku neprocenjive vrednosti, koja obuhvata nalaze od neolitske starčevačke kulture do Novog veka. Pored okamenjenih puževa i lišća, zuba i kostiju mamuta, glave bivola itd. zbirka sadrži velike količine keramike i posuda iz različitih perioda, kameno oruđe, koštane udice, igle, zatim koplja i metalna oruđa, narukvice, rimske fibule i novčiće, predmete iz vremena turske i austrougarske vladavine, lobanje i kosti stradalih ratnika...

Zavod za zaštitu spomenika kulture grada Beograda takođe potvrđuje da su na ovom lokalitetu otkriveni, prvi u Srbiji, ostaci ville rustice, brojni nalazi iz antičkog i rimskog perioda, kao i neolitsko naselje starčevačke kulture.

Uviđajući obim i značaj zbirke, profesor likovno obrađuje i rukom crta grafički prikaz velikog formata „Evolucija živih bića i razvoj civilizacije“, jedinstven po zamisli i ostvarenju, kako bi naučno povezao i likovno predstavio pronađeni materijal.

Igrom slučaja, opština Grocka u međuvremenu dolazi u posed zapuštene Rančićeve kuće u Grockoj, varoške kuće i spomenika kulture od velikog značaja, i obnavlja ga u saradnji sa Zavodom za zaštitu spomenika kulture grada Beograda. Rađa se ideja o osnivanju muzeja i

profesor Kostić 1978. godine celokupnu zbirku, prikupljanu 45 godina, poklanja opštini Grocka sa željom da legat bude izložen u tek restaurisanoj Rančićevoj kući, pod nazivom „Dubočajski muzej“. U saradnji sa Opštinom, Narodnim muzejom i Zavodom za zaštitu spomenika kulture, muzej je zaista tu i otvoren 1982. godine, ali pod imenom „Zavičajni muzej“, u okviru Narodnog univerziteta Grocke. Legat profesora Kostića sa oko 200 odabranih eksponata bio je stalna izložbena postavka. Posle smrti dr Kostića 1983. godine, sin Vojislav, poznati kompozitor, opštini poklanja očeve rukopise, portrete, radnu sobu i biblioteku, kako bi se i ličnim predmetima kompletirao legat i spomen-zbirka u Rančićevoj kući.

Nepune dve decenije kasnije, godine 2001. duboko razočarani Voki Kostić stoji ispred zapuštene Rančićeve kuće i konstatuje da Muzej ne radi, i da su trud i decenije mukotrpnog rada njegovog oca ponovo zanemarene i ponižene. Muzej koji je zamišljen kao kulturno stecište sa dragocenom zbirkom bio je zatvoren, a legat u njemu propadao je od kiše i vlage. Iste godine zbirka je povučena iz Rančićeve kuće i sklonjena u magacin biblioteke „Ilija Garašanin“. Legat, uskoro zaboravljen, više nikada nije ponovo izložen, ali je sačuvan zahvaljujući bibliotekarima iz Grocke koji su staranje o napuštenom legatu shvatili kao svoju odgovornost.

U saniranoj Rančićevoj kući je 2006. godine otpočeo sa radom Centar za kulturu koga osniva Sekretarijat za kulturu grada Beograda, da bi 2015. godine pripao opštini Grocka.

Za dalju sudbinu legata se nedavno zainteresovao Centar za kulturu opštine Grocka, pa je 2016. godine u okviru rekonstrukcije „Gročanske čaršije“ pokrenuta priča o zaboravljenoj zaostavštini profesora Kostića. Zahvaljujući podršci opštine, omogućeni su uslovi za izlaganje kao i adekvatan prostor u glavnoj ulici – zaštićenoj ambijentalnoj celini „Gročanska čaršija“.

Tako će Grocka tokom 2017. godine ponovno dobiti svoj Muzej i konačno će se ispuniti želja profesora Kostića koji je svoju izvanrednu zbirku i lične predmete zaveštao opštini Grocka da posluži svim Gročanima, sadašnjim kao primer i podsticaj za dalja naučna istraživanja.

Prof. dr Aleksandar Kostić (1893-1983) bio je jedan od osnivača, prvih profesora i dekan (1936-1939) Medicinskog fakulteta u Beogradu), osnivač Instituta za histologiju i embriologiju. Osim Medicinskog, bio je osnivač i Veterinarskog (1938) i Farmaceutskog fakulteta (1939), i autor brojnih udžbenika i priručnika iz medicine.

Beogradski naučnik je kao gimnazijalac pohađao Srpsku muzičku školu gde mu je predavao Stevan Mokranjac, sanjario je o karijeri pijaniste, pisao poeziju, komponovao himne, uspavanke i horske kompozicije, a hor beogradskih gimnazijalaca kojim je dirigovao izvodio je njegove kompozicije. Zanimljivo je da su se u tom horu nalazili i Stanoje Simić, kasnije prvi ambasador u UN, Dragiša Cvetković, predsednik vlade, knez Pavle i budući đeneral Draža Mihajlović.

Svestran, od mladih dana pokazuje talente za književnost, muziku, nauku, crtanje, fotografiju, film, ali se 1912. godine opredeljuje za nauku o čoveku - medicinu. Sa školovanja u Francuskoj se 1914. godine kao dobrovoljac vraća u svoju zemlju i učestvuje u svim golgotama prvog svetskog rata preko Bregalnice, Albanskih gudura, Krfa, Soluna i Kajmakčalana. Sećanje na teške dane i stradanja zabeležio je u dvadeset šest pripovedaka pod naslovom „Vedrine u oluji“. Nakon oslobođenja nastavlja studije u Francuskoj jer u našoj zemlji nije bilo fakulteta. U Francuskoj je odbranio doktorsku tezu 1921. i na poziv novootvorenog fakulteta u Beogradu dolazi i osniva Histološki institut, što je ujedno i početak razvoja medicinskih nauka u Beogradu. Višestruko i višestrano obrazovan, bio je poznat kao vrstan predavač, osnivač društava posvećenih zdravlju i vaspitavanju, aktivan urednik brojnih časopisa. Svoja istraživanja objavio je u brojnim knjigama. Napisao je prvi udžbenik „Osnovi histološke tehnike“, zatim čuveni „Medicinski rečnik“, „Medicinsku enciklopediju“, „Medicinsku seksologiju“, „Moj lekar“....

Bio je u braku sa Smiljom Kostić-Joksić, profesorkom pedijatrije, svojom ljubavlju iz

gimnazijskih dana, sa kojom je imao sinove Ivana i Vojislava Kostića. Drugi svetski rat profesor je dočekao za katedrom i u naučnim laboratorijama. Odbio je saradnju sa okupatorom, zbog čega je uhapšen, a potom i udaljen sa Medicinskog fakulteta, da bi nakon rata bio vraćen u zvanje redovnog profesora. Međutim, ne zadugo - novoosnovana komunistička vlast profesora i suprugu otpušta sa fakulteta kao nepodobne i reakcionarne, uz trajnu zabranu pristupa. Rehabilitovani su posthumno nakon pola veka, 2001. godine. Francuski predsednik je prof. Kostića zbog doprinosa nauci 1940. godine odlikovao Legijom časti, a 12 godina kasnije i njegovu suprugu zbog zalaganja u primeni BCG vakcine, što ih svrstava, uz Mariju i Pjera Kirija, u jedinstven par supružnika nosilaca Legije časti. Kao uspomenu na svoga osnivača, današnji Institut za histologiju i embriologiju u Beogradu nosi ime „Aleksandar Đ. Kostić”.

Tekst: Zorica Atić, dipl. istoričar umetnosti

Fotografije: Danica Trajković

